

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Β΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Πατρική δικαιοσύνη

Τίτλος:

«Δικαιοσύνη ... μέχρι θανάτου»

Συγγραφή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

Εφαρμογή: ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΑΜΟΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Δικαιοσύνη ...μέχρι θανάτου

Εφαρμογή σεναρίου

Θεόδωρος Στάμος

Δημιουργός σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 24-09-2014 έως 07-10-2014

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Βυρώνειας Σερρών

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ενότητα 1^η: Πατρική δικαιοσύνη [Αιλιανός, «Ποικίλη Ιστορία» 1.34 (διασκευή)].

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα με εξοπλισμό προβολής, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο, ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Ως βασικότερη προϋπόθεση για την υλοποίηση του σεναρίου θεωρείται η εξοικείωση του εκπαιδευτικού και των μαθητών με ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες και πρακτικές κοινωνικής δικτύωσης, με πλοήγηση στο διαδίκτυο και κριτική προσέγγιση ψηφιακών πόρων. Παράλληλα, απαιτείται εξοικείωση των μαθητών με το κειμενικό είδος της επίσημης και φιλικής επιστολής. Να επισημανθεί πως η συγκεκριμένη ενότητα διδάσκεται με την έναρξη του σχολικού έτους και για τον λόγο αυτόν κρίνεται σκόπιμο να δημιουργηθούν ομάδες μαθητών από τις πρώτες ώρες συνάντησης του διδάσκοντος με τους μαθητές. Εάν ο εκπαιδευτικός δε γνωρίζει τους μαθητές από την προηγούμενη χρονιά, καλό θα ήταν να επιτρέψει στα παιδιά να αποφασίσουν, θέτοντας ως προϋπόθεση να υπάρχει σε κάθε ομάδα τουλάχιστον ένα άτομο που γνωρίζει με επάρκεια βασική χρήση του υπολογιστή. Στην πορεία των εργασιών ο διδάσκων μπορεί να παρέμβει στη σύσταση των ομάδων, αν το κρίνει αναγκαίο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Καλλιόπη Λαζαρίδου, «Δικαιοσύνη ... μέχρι θανάτου», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, Β' Γυμνασίου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν σενάριο διδασκαλίας επιχειρεί να εξοικειώσει τους μαθητές με ένα γραμματειακό είδος ιδιαίτερα δημοφιλές στην ύστερη αρχαιότητα και παράλληλα να αναδείξει τη δυνατότητα πολλαπλής προσέγγισης ενός κειμένου ως συνισταμένης

πολλών παραγόντων. Οι μαθητές συνεργαζόμενοι σε ομάδες αναζητούν ποικιλία ψηφιακών πόρων, αξιοποιούν δημιουργικά το περιεχόμενό τους και κομίζουν τις γνώσεις που απέκτησαν σε προηγούμενες φάσεις του σεναρίου, ώστε να καταλήξουν στη συγγραφή μιας επιστολής με θέμα σχετικό με το εφαρμοζόμενο σεναρίου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Κάθε κείμενο επιδέχεται πολλαπλές αναγνώσεις, καθώς σε μεγάλο βαθμό αυτές εξαρτώνται και από τις ηθικές και αισθητικές αξίες του αναγνώστη. Ειδικότερα τα κείμενα του μακρινού παρελθόντος, καθώς αποτελούν παράγωγα ενός άλλου πολιτισμού, ενδέχεται στη σημερινή εποχή να αποτιμώνται με διαφορετικά κριτήρια. Άλλωστε, όπως επισημαίνει ο Τοντόροφ (1989, 77), «η ιστορία της λογοτεχνίας γνωρίζει πλήθος παραδείγματα ανατροπής των αξιών, που μας κάνει να εκτιμάμε τους «κακούς» και να ψέγουμε τους «καλούς» μιας μυθοπλασίας αρκετά απομακρυσμένης από μας». Ιστορίες όπως το απόσπασμα από την «Ποικίλη Ιστορία» του Αιλιανού Κλαύδιου στην εποχή τους και στην ύστερη αρχαιότητα ήταν ιδιαίτερα αγαπητά για το ηθικοδιδασκτικό τους επιμύθιο (Παπαγιαννόπουλου, 1935), ωστόσο στη σύγχρονη εποχή από την πρώτη ανάγνωση ερεθίζουν χορδές ευαίσθητες σε θέματα προάσπισης των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στον 21^ο αιώνα η ευαισθητοποίηση για τα μεγάλα κοινωνικά ζητήματα ως προϋπόθεση για ενεργό δράση, σε συνδυασμό με την κριτική αναζήτηση και τη δημιουργική αξιοποίηση της γνώσης από την οπτική του κοινωνικού πολυγραμματισμού, αποτελεί βασικό στόχο του εκπαιδευτικού συστήματος (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Δημοτικού και Γυμνασίου, 2003: [Α.Π.Σ. - ΔΕΠΠΣ 2003](#)). Η συγκεκριμένη ιστορία, λοιπόν, προσεγγίζεται με δύο αναγνώσεις: ως πνευματικό δημιούργημα μιας εποχής με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ως μελέτη περίπτωσης στο πλαίσιο άσκησης ενεργών πολιτών.

Το κείμενο αξιοποιείται στην ολότητά του, ως σύνολο γλωσσικών επιλογών, δομής και περιεχομένου (Μαρωνίτης, 2010).

Η πρώτη παιδαγωγική αρχή σχεδιασμού της συγκεκριμένης *ομαδοσυνεργατικής* μαθησιακής διαδικασίας αντλεί από το θεωρητικό πεδίο *του κοινωνικού εποικοδομισμού*, καθώς αντιμετωπίζει τη μάθηση ως προϊόν αλληλεπίδρασης σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις και μέσω της υλοποίησης κοινών δραστηριοτήτων (Foulin & Mouchon, 2002). Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Vygotsky (2008) και στο πλαίσιο της *ζώνης επικείμενης ανάπτυξης* κάθε μαθητής μπορεί να οδηγηθεί σε ένα γνωστικό επίπεδο ανώτερο από αυτό που ήδη κατέχει χάρη στην αλληλεπίδραση με τον διδάσκοντα αλλά και τους συμμαθητές του. Επιπλέον, το παιδαγωγικό υπόβαθρο βασίζεται στις αρχές της μάθησης μέσω *Σχεδιασμού* (Kalantzis & Cope, 2008), καθώς οι εργασίες ωθούν τους μαθητές στον μετασχηματισμό και την αναπλαισίωση των νοημάτων και της γνώσης, ενώ παράλληλα επιδιώκουν την εξοικείωση με πολυτροπικά περιβάλλοντα. Τέλος, η τρίτη αρχή που διέπει το συγκεκριμένο σχέδιο μαθήματος αφορά την ανάδειξη των *υπαρχουσών ταυτοτήτων* και ταυτόχρονα στην καλλιέργεια νέων ταυτοτήτων τόσο για τους μαθητές όσο και για τους διδάσκοντες (Κουτσογιάννης, 2012).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να προσεγγίσουν το κείμενο ως προϊόν μιας συγκεκριμένης εποχής και να αντιληφθούν την υποκειμενικότητα και τη ρευστότητα των κοινωνικών αξιών και προτύπων.
- Να προβληματιστούν για τον ρόλο των γονέων και τη συμβολή της τιμωρίας στη διαμόρφωση των νέων.
- Να ενημερωθούν για την ύπαρξη φορέων προάσπισης των δικαιωμάτων του παιδιού.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να ερμηνεύσουν πολυτροπικά μηνύματα και να εκφραστούν με παρόμοιο τρόπο.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να ασκηθούν στην οργάνωση της σκέψης τους και να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και την κριτική τους αντίληψη.
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες επικοινωνίας που οδηγούν σε αποφάσεις και συμφωνίες.
- Να εκφράσουν και να πραγματοποιούν τις ιδέες τους, καλλιεργώντας την επιχειρηματολογία τους.
- Να δομήσουν ορθό, σαφή και περιεκτικό λόγο, που ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες περιστάσεις.
- Να προσεγγίσουν τις νέες τεχνολογίες ως μαθησιακό περιβάλλον με διευρυμένες δυνατότητες.
- Να εξοικειωθούν με το πρότυπο του ενεργού πολίτη που γνωρίζει τα δικαιώματα του και δραστηριοποιείται για την καθολική ισχύ πανανθρώπινων αξιών.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές ασκούνται στη συλλογή, επιλογή, απόρριψη και αποδοχή πληροφοριών και στη μετουσίωσή τους σε εμπειριστατωμένη γνώση. Έρχονται αντιμέτωποι με συνθήκες που υπαγορεύουν την ενσυναίσθηση και την υιοθέτηση ρόλων. Επιλέγουν εργαλεία ομαδικής έκφρασης και εξοικειώνονται με τη χρήση περιβάλλοντος εικονικής τάξης. Επιπλέον, εμπλέκονται σε διαδικασίες σταδιακής αυτονόμησης από την αυστηρά καθοδηγούμενη εκτέλεση εργασιών, ενώ παράλληλα επιδιώκεται να αναπτύξουν αίσθημα προσωπικής ευθύνης για την ολοκλήρωση της ομαδικής εργασίας και την ποιότητα του έργου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η παραβατική συμπεριφορά ενός νέου και η αντιμετώπισή της από τους γονείς είναι ένα θέμα που πυροδοτεί συζητήσεις μεταξύ των εφήβων. Το ίδιο το κείμενο, λοιπόν, του σχολικού εγχειριδίου παρέχει την πρώτη ύλη που θα κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών και θα τους οδηγήσει στη γνωριμία με μια άλλη εποχή, η οποία τους είναι ελάχιστα γνωστή, αλλά και σε μια εναλλακτική ανάγνωση που ταιριάζει περισσότερο με τις αξίες της σύγχρονης εποχής.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το συγκεκριμένο σενάριο καλύπτει τη διδασκαλία του κειμένου [«Πατρική δικαιοσύνη»](#), όπως αυτό περιλαμβάνεται στην 1η Ενότητα του σχολικού εγχειριδίου για την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου. Οι διδακτικοί στόχοι του σεναρίου, τέλος, συμβαδίζουν στο μεγαλύτερο μέρος τους με τους στόχους που αποτυπώνονται στο [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#) (σελ. 20).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η συμβολή των ΤΠΕ στο σχέδιο διδασκαλίας ανιχνεύεται πολλαπλώς: το διαδίκτυο παρέχει το σύνολο των πόρων που αξιοποιούν οι μαθητές, λειτουργεί ως αποθετήριο των εργασιών τους, ενώ τα λογισμικά δημιουργούν τις προϋποθέσεις για ποικιλία στους τρόπους έκφρασης. Έτσι, οι μαθητές ασκούνται στη διαδικτυακή πλοήγηση, στην κριτική προσέγγιση της πληροφορίας και στην πολυτροπική αναπλαισίωση της γνώσης. Επιπλέον, το διαδίκτυο επιτρέπει στους μαθητές να συντάσσουν από κοινού τα κείμενά τους και να εργάζονται ομαδικά ακόμη και μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου, εφόσον υπάρχουν δυνατότητες, σε εκπαιδευτικό περιβάλλον ελεγχόμενης πρόσβασης, δεχόμενοι τη συνεχή βοήθεια και καθοδήγηση του διδάσκοντος. Από την άποψη αυτή η χρήση των νέων τεχνολογιών δεν εμπλουτίζει απλώς την καθημερινότητα της σχολικής πράξης, αλλά καταργεί τα στεγανά του χώρου και του χρόνου της μαθησιακής διαδικασίας (Ράπτης & Ράπτη, 2004).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου:

-Ενότητα 1: [«Πατρική δικαιοσύνη»](#)

Βιβλίο του Εκπαιδευτικού

Beccaria C. 2009. *Περί εγκλημάτων και ποινών*: [Αποσπάσματα προλόγου](#). Μτφρ. Χ. Ακριβοπούλου & Α. Σίμογλου, επιμ. σειράς Μ. Σπουρδαλάκης, πρόλογος: Άρης Στυλιανού. Αθήνα: Σαββάλας. Από το ψηφιακό σχολικό βιβλίο της Έκφρασης – Έκθεσης Γ΄ Λυκείου, Κεφάλαιο Δ. «Η Πειθώ στον επιστημονικό λόγο», [Θανατική ποινή](#), 2^η Δραστηριότητα από το Πρόσθετο ψηφιακό υλικό στο πλαίσιο του ψηφιακού εμπλουτισμού σχολικών βιβλίων από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: «Πρόλογος στην ελληνική έκδοση του βιβλίου του Τσέζαρε Μπεκαρία *Περί εγκλημάτων και ποινών*».

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Ξενοφών, [«Κύρου Παιδεία» 1.2.3 – 1.2.8](#). Στο *Xenophontis opera omnia* I–V. ²1900–21 [ανατ. 1961-1971]. Ed. E. C. Marchant. Oxford: Clarendon Press [Πύλη για την Ελληνική γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

[Δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά](#)

[Ενωμένοι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα](#) (Uhr) [Ιστοχώρος του Διεθνή οργανισμού για την εφαρμογή της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων].

[Ηλεκτρονική Σχολική Τάξη \(η-Τάξη\)](#) [Ηλεκτρονική πλατφόρμα της Ομάδας Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης του Πανεπιστήμιου Αθηνών για την υπηρεσία Ηλεκτρονικής Διαχείρισης Τάξης του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου].

Καργάκος, Σ. [Η έννοια της ποινής: Σωφρονισμός – Παραδειγματισμός – Θανατική ποινή](#) [πηγή: του ιστορικού - συγγραφέα Σαράντου Ι. Καργάκου].

[Kleeja](#) - The Pro Upload Script [Free Upload Site].

Παρούτσα, Δ. [«Ο ρόλος της οικογένειας στην αγωγή των παιδιών»](#) [«Η Εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο» - Ιστοχώρος του Δ. Παρούτσα].

[Υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των ανηλίκων](#) [Ιστοχώρος του Συνήγορου του Παιδιού].

[«Τα δικαιώματά σου»](#) [πηγή: “AboutYouth” – Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)].

UNICEF: [Το πλήρες κείμενο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού](#) [Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF]

Χαμουργκά, Ε. [«Θανατική ποινή: η εσχάτη των ποινών – Επιχειρήματα υπέρ και κατά αυτής»](#) [πηγή: “Curia. gr” – Νομική Επικαιρότητα].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Το σενάριο υλοποιήθηκε μετά τη διδασκαλία του κειμένου της 1ης Ενότητας, επειδή δόθηκε βαρύτητα στην προσέγγιση του θέματος των ποινών, και ειδικά της θανατικής ποινής, μέσα από την οπτική της σύγχρονης εποχής. Πριν από την έναρξη του σεναρίου, αφού σχηματίστηκαν τέσσερις ομάδες των τεσσάρων ατόμων και μία των ατόμων, ενημερώθηκαν οι μαθητές ότι το επόμενο δίωρο θα εργαστούν στο εργαστήριο της πληροφορικής. Τονίζεται ότι οι μαθητές είχαν μια σχετική εξοικείωση με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία στο εργαστήριο των υπολογιστών, καθώς ανάλογες εμπειρίες είχαν και την προηγούμενη σχολική χρονιά.

Α΄ Φάση

2 συνεχόμενες ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής, 1 ώρα σε αίθουσα με εξοπλισμό προβολής

Η κάθε ομάδα ανέλαβε την αποστολή της και εργάστηκε με το [1ο Φύλλο Εργασίας](#), το οποίο είχε αναρτηθεί από τον διδάσκοντα στο ιστολόγιο της τάξης τους. [Η ομάδα των Οικογενειακών Συμβούλων](#) διερεύνησε τον ρόλο των γονέων στην ηθική διαμόρφωση και στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών τους. Η εργασία της τους κινήθηκε σε αρκετά επιφανειακό επίπεδο, χωρίς προσπάθεια για εμβάθυνση και ανάλυση των απόψεών της. [Η ομάδα των Ποινικολόγων](#) έπρεπε να καταγράψει την επιχειρηματολογία της, αφενός, σχετικά με τους στόχους που μπορεί να επιδιώκει κάθε τιμωρία και, αφετέρου, για την αποτελεσματικότητα της θανατικής ποινής. Σε γενικές γραμμές προσπάθησε να προσεγγίσει τα ζητούμενά της με αρκετά ικανοποιητικά αποτελέσματα, κυρίως για το θέμα της θανατικής ποινής. [Οι Κοινωνιολόγοι](#) συγκέντρωσαν πληροφορίες για τη λειτουργία οργανισμών που προστατεύουν τα δικαιώματα των ανθρώπων, επιτελώντας αρκετά καλά το έργο τους. [Οι Ανθρωπιστές](#) είχαν ως στόχο να καταγράψουν τα σημαντικότερα, κατά την άποψή τους, ανθρώπινα δικαιώματα. Στο αρχείο της ομάδας έγινε αναφορά τόσο για τα ανθρώπινα δικαιώματα όσο και για τα δικαιώματα των παιδιών. Τέλος, [Οι Κριτικοί](#) στόχο είχαν να κρίνουν την αποτελεσματικότητα των επιχειρημάτων του πατέρα της ιστορίας του κειμένου αναφορικά με την απόφασή του να οδηγήσει τον γιο του σε θάνατο. Παράλληλα, έπρεπε να εξηγήσουν γιατί τέτοιες ιστορίες ήταν ελκυστικές για το κοινό της εποχής συγγραφής του κειμένου.. Η συγκεκριμένη ομάδα δυσκολεύτηκε αρκετά. Για το πρώτο ερώτημα απλώς ανέφερε τη γνώμη της, ενώ δεν μπόρεσε να απαντήσει στο δεύτερο ερώτημα.

Κατά τη συλλογή του υλικού τους οι μαθητές είχαν στη διάθεσή τους τις εξής σχετικές πηγές:

- Για τους Οικογενειακούς Συμβούλους κείμενα με τις θέσεις της [παιδαγωγικής](#) και της [πολιτικής](#). Έγινε μια μικρή αναπροσαρμογή σε σχέση με το προτεινόμενο Φύλλο Εργασίας, καθώς αφαιρέθηκε το πεδίο της ψυχολογίας κυρίως για τεχνικούς λόγους.

- Για τους Ποινικολόγους αποσπάσματα από τον πρόλογο του βιβλίου του [Τσέζαρε Μπεκαρία](#), ένα δοκίμιο με [νομική επιχειρηματολογία](#) και ένα [άρθρο κοινωνικού προβληματισμού](#).
- Για τους Κοινωνιολόγους οι ιστοσελίδες του [Συνηγόρου του Παιδιού](#) και του [Δικτύου για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά](#).
- Για τους Ανθρωπιστές οι ιστοσελίδες της [UNICEF](#) και της οργάνωσης [Ενωμένοι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα](#).
- Για τους Κριτικούς απόσπασμα από το έργο του Ξενοφώντα [«Κύρου Παιδεία» 1.2.3 - 1.2.8](#) από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

Με την ολοκλήρωση των εργασιών τους χρησιμοποίησαν την ιστοσελίδα [Kleeja - The Pro Upload Script](#), για να ανεβάσουν το έργο τους ως υπερσύνδεση στο ιστολόγιο, με τη μορφή *Σχολίου*.

Ακολούθησε μία διδακτική ώρα στην αίθουσα διδασκαλίας με εξοπλισμό προβολής, όπου παρουσιάστηκαν οι εργασίες τους. Τα μέλη κάθε ομάδας παρουσίασαν το έργο τους, δικαιολόγησαν τις επιλογές τους δέχτηκαν ερωτήσεις από τους συμμαθητές τους. Η αξιολόγηση της εργασίας τους βασίστηκε κυρίως στην ορθή αξιοποίηση του διδακτικού τους υλικού καθώς και στην επιχειρηματολογία που ανέπτυξαν κατά την παρουσίαση των εργασιών. Κοινή ήταν η πεποίθηση των μαθητών όλων των ομάδων ότι ήταν πολύ ενδιαφέρουσες εργασίες, αλλά αρκετά δύσκολο το πέρασμα από το κείμενο του σχολικού βιβλίου στη σύγχρονη εποχή. Επιπλέον, διατυπώθηκαν και παράπονα για το εύρος των ομάδων, καθώς θεώρησαν ότι ο αριθμός των τεσσάρων ή πέντε ατόμων σε κάθε ομάδα δημιουργεί προβλήματα στη μεταξύ τους συνεργασία. Αφού διορθώθηκαν από τους μαθητές κάποια λάθη στις εργασίες τους, που αποδόθηκαν στην απροσεξία, ενημερώθηκαν ότι την επόμενη φορά θα έπρεπε να βρίσκονται στο εργαστήριο της πληροφορικής. Παράλληλα, παροτρύνθηκαν να μελετήσουν το τυπικό της επίσημης και φιλικής επιστολής, που

είχαν διδαχθεί την προηγούμενη σχολική χρονιά, καθώς στην επόμενη φάση θα έπρεπε να γράψουν όλες οι ομάδες ανάλογες επιστολές.

Β' Φάση

2 συνεχόμενες ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής, 1 ώρα σε αίθουσα με εξοπλισμό προβολής

Κατά τη φάση αυτή οι μαθητές εργάστηκαν σε νέες ομάδες, οι οποίες αποτελούνταν από τουλάχιστον ένα μέλος από κάθε ομάδα της Α' Φάσης. Ο χωρισμός των ομάδων είχε προηγηθεί ώστε οι μαθητές να εργαστούν απρόσκοπτα στο εργαστήριο της πληροφορικής. Ασχολήθηκαν με το [2^ο Φύλλο Εργασίας](#), κοινό για όλες τις ομάδες, το οποίο είχε αναρτηθεί από τον διδάσκοντα στο ιστολόγιο της τάξης τους. Στο στάδιο αυτό οι μαθητές ήρθαν αντιμέτωποι με (υποθετικά) κρούσματα γονικής αυθαιρεσίας και κλήθηκαν να αναλάβουν δράση συντάσσοντας σχετικές επιστολές, υποδύομενοι ρόλους. [Η πρώτη ομάδα](#) ως παιδί-θύμα ζητούσε βοήθεια από κάποιον αρμόδιο φορέα. [Η δεύτερη ομάδα](#) λειτουργούσε ως απλός πολίτης που απευθυνόταν στον Συνήγορο του Παιδιού, για να καταγγείλει κάποιο περιστατικό. [Η τρίτη ομάδα](#) αποτελούσε μέλος κάποιας εθελοντικής οργάνωσης για την προστασία του παιδιού και απευθυνόταν στον πατέρα του παιδιού, για να τον βοηθήσει να καταλάβει το λάθος του. [Η τέταρτη ομάδα](#), ως μέλος κάποιας εθελοντικής οργάνωσης για την προστασία του παιδιού, απευθυνόταν στον βασιλιά/άνωτατο δικαστή, για να διαμαρτυρηθεί για την προοπτική θανάτωσης του παιδιού. [Η πέμπτη ομάδα](#), λειτουργούσε ως ένας μετανιωμένος πατέρας που είχε ασκήσει βία στο παιδί του και μέσα από την επιστολή, που θα παραδιδόταν ιδιοχείρως, θα ζητούσε από το παιδί του να τον συγχωρέσει.

Σε γενικές γραμμές, όλες οι ομάδες αντιμετώπισαν προβλήματα. Η συγγραφή επιστολής με συγκεκριμένο στόχο και επικοινωνιακό πλαίσιο αποτέλεσε κάτι δύσκολο, μολονότι γνώριζαν από το προηγούμενο μάθημα ποιο ήταν το έργο τους κατά τη φάση αυτή του σεναρίου. Το γεγονός ότι έπρεπε να σκεφτούν, χωρίς να

έχουν στη διάθεσή τους βοηθητικό υλικό, τους δημιουργούσε, πριν ακόμη ξεκινήσουν, αρνητική διάθεση. Αλλά και όταν ξεκίνησαν να παράγουν το έργο τους, κάποιες ομάδες δυσκολεύτηκαν να κατανοήσουν τον στόχο της επιστολής, με αποτέλεσμα να ξεφύγουν αρκετά από το θέμα. Ασφαλώς και παρουσιάστηκαν καλές και πρωτότυπες ιδέες. Ωστόσο, στην πλειοψηφία τους τα έργα που παρήγαγαν παρουσίαζαν αρκετά προβλήματα.

Επιπλέον, και η συνεργασία ανάμεσα στα μέλη των ομάδων δεν ήταν η αρμόζουσα. Το τετράδιό τους για σημειώσεις ή για σχεδιάγραμμα χρησιμοποιήθηκε σε ελάχιστες περιπτώσεις. Παρά την προσπάθεια του διδάσκοντος να τους εμπυχώσει, τα αποτελέσματα δεν ήταν ικανοποιητικά.

Η παρουσίαση των εργασιών έγινε στην αίθουσα διδασκαλίας με τη βοήθεια προβολικού μηχανήματος. Οι περισσότερες ομάδες, καθώς διάβαζαν την εκφώνηση της εργασίας τους και στη συνέχεια το έργο τους, παρατήρησαν ότι η εργασία τους θα μπορούσε να είναι καλύτερη. Επίσης, επισημάνθηκε ότι συχνά στην επιστολή τους υπήρχαν αντιφάσεις, καθώς δεν ήταν σαφές ποιος ήταν ο πομπός της επιστολής και ο στόχος της. Επιπρόσθετα, το ύφος σε αρκετές εργασίες δεν ήταν το κατάλληλο, κάτι που μάλλον δικαιολογείται λόγω της ηλικίας τους. Τέλος, αφού διορθώθηκαν κάποια λάθη, οι εργασίες τους αναρτήθηκαν στην [Ηλεκτρονική Σχολική Τάξη \(η-Τάξη\)](#).

Στο τέλος κλήθηκαν να απαντήσουν ανώνυμα στο παρακάτω ερωτηματολόγιο:

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

«ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΜΕΧΡΙ ΘΑΝΑΤΟΥ»

1. Ποιο θεωρείτε ως το πιο θετικό στοιχείο των εργασιών σας στο εργαστήριο της πληροφορικής;
2. Ποιο θεωρείτε ως το πιο αρνητικό στοιχείο των εργασιών σας στο εργαστήριο της πληροφορικής;
3. Ποιες προτάσεις έχετε να κάνετε στον διδάσκοντα ώστε την επόμενη φορά να έχουμε ακόμη πιο θετικά αποτελέσματα;

Στις απαντήσεις των μαθητών σημειώθηκαν ως θετικά η ομαδική εργασία και η συνεργασία. Ως αρνητικά επισημάνθηκαν οι δύσκολες ασκήσεις και το γεγονός ότι δεν τους άρεσε ο χωρισμός των ομάδων της Β΄ Φάσης, όταν ο διδάσκων όρισε τις ομάδες βάσει κριτηρίων. Πρότειναν να χωρίζονται οι ίδιοι σε ομάδες σε όλες τις φάσεις του σεναρίου.

1^ο Φύλλο Εργασίας: 1^η Ομάδα – ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

1. Αποστολή της ομάδας σας είναι να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τον ρόλο των γονέων στην ηθική διαμόρφωση και στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών τους. Αναζητήστε σχετικό υλικό με τις κατάλληλες λέξεις - κλειδιά ή αξιοποιήστε τις πληροφορίες που υπάρχουν στα κείμενα με τις θέσεις της [παιδαγωγικής](#), και της [πολιτικής](#) που σας προτείνονται.
2. Ετοιμάστε ένα αρχείο της επιλογής σας, όπου θα συγκεντρώσετε τα συμπεράσματα της εργασίας σας και ανεβάστε το στο ιστολόγιο της τάξης σας.

1^ο Φύλλο Εργασίας: 2^η Ομάδα – ΟΙ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΟΙ

1. Αποστολή της ομάδας σας είναι να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τους στόχους που μπορεί να επιδιώκει κάθε τιμωρία και για την αποτελεσματικότητα της θανατικής ποινής. Αναζητήστε σχετικό υλικό με τις κατάλληλες λέξεις - κλειδιά ή αξιοποιήστε τις πληροφορίες στα κείμενα που σας προτείνονται: πρόλογος βιβλίου [Τσέζαρε Μπεκαρία, νομική επιχειρηματολογία και κοινωνικός προβληματισμός](#).
2. Ετοιμάστε ένα αρχείο της επιλογής σας, όπου θα συγκεντρώσετε τα συμπεράσματα της εργασίας σας και ανεβάστε το στο ιστολόγιο της τάξης σας.

1^ο Φύλλο Εργασίας: 3^η Ομάδα – ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ

1. Αποστολή της ομάδας σας είναι να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τη λειτουργία οργανισμών που προστατεύουν τα δικαιώματα των ανθρώπων. Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του [Συνηγόρου του Παιδιού](#) και του [Δικτύου για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά](#).

2. Ετοιμάστε ένα αρχείο της επιλογής σας, όπου θα συγκεντρώσετε τα συμπεράσματα της εργασίας σας και ανεβάστε το στο ιστολόγιο της τάξης σας.

1^ο Φύλλο Εργασίας: 4^η Ομάδα – ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΕΣ

1. Αποστολή της ομάδας σας είναι να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα σημαντικότερα κατά την άποψή σας ανθρώπινα δικαιώματα. Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα της [UNICEF](#) και της οργάνωσης [Ενωμένοι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα](#).
2. Ετοιμάστε ένα αρχείο της επιλογής σας, όπου θα συγκεντρώσετε τα συμπεράσματα της εργασίας σας και ανεβάστε το στο ιστολόγιο της τάξης σας.

1^ο Φύλλο Εργασίας: 5^η Ομάδα – ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ

1. Πώς κρίνετε το επιχείρημα του πατέρα σχετικά με την απόφασή του να οδηγήσει τον γιο του σε θάνατο; Για ποιον λόγο πιστεύετε ότι μια τέτοια ιστορία ήταν ελκυστική για το κοινό της εποχής εκείνης;
2. Ετοιμάστε ένα αρχείο της επιλογής σας, όπου θα συγκεντρώσετε τα συμπεράσματα της εργασίας σας και ανεβάστε το στο ιστολόγιο της τάξης σας.

Πριν απαντήσετε:

Λάβετε υπόψη σας πως ο πατέρας είναι Μάρδος ως προς την καταγωγή, δηλαδή ανήκει σε μια από τις εθνότητες που συγκροτούν την περσική αυτοκρατορία, επομένως έχει συγκεκριμένες αντιλήψεις για τη διαπαιδαγώγηση και τη συμπεριφορά των νέων, τις οποίες μπορείτε να μελετήσετε στο παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Ξενοφώντα [«Κύρου Παιδεία» 1.2.3 - 1.2.8](#) στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

2^ο Φύλλο Εργασίας - 1^η Ομάδα: Από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα αρκετά παιδιά γίνονται θύματα της αυθαιρεσίας των γονιών τους. **Υποθέστε ότι είστε στη θέση του παιδιού της ιστορίας μας και αποφασίζετε να ζητήσετε βοήθεια από κάποιον αρμόδιο φορέα. Συντάξτε τη σχετική επιστολή.**

2^ο Φύλλο Εργασίας - 2^η Ομάδα: Από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα αρκετά παιδιά γίνονται θύματα της αυθαιρεσίας των γονιών τους. **Υποθέστε ότι ενημερωθήκατε για κάποιο παρόμοιο περιστατικό στην περιοχή σας και αποφασίζετε να ενημερώσετε τον Συνήγορο του Παιδιού, προκειμένου να το προστατέψετε. Συντάξτε τη σχετική επιστολή.**

2^ο Φύλλο Εργασίας - 3^η Ομάδα: Από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα αρκετά παιδιά γίνονται θύματα της αυθαιρεσίας των γονιών τους. **Υποθέστε ότι ενημερωθήκατε για κάποιο παρόμοιο περιστατικό και αποφασίζετε ως μέλη κάποιας εθελοντικής οργάνωσης για την προστασία του παιδιού να απευθυνθείτε στον πατέρα του παιδιού, για να τον βοηθήσετε να καταλάβει το λάθος του. Συντάξτε τη σχετική επιστολή.**

2^ο Φύλλο Εργασίας - 4^η Ομάδα: Από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα αρκετά παιδιά γίνονται θύματα της αυθαιρεσίας των γονιών τους. **Υποθέστε ότι ενημερωθήκατε για κάποιο παρόμοιο περιστατικό και αποφασίζετε ως μέλη κάποιας εθελοντικής οργάνωσης για την προστασία του παιδιού να απευθυνθείτε στον βασιλιά/άνωτατο δικαστή, για να διαμαρτυρηθείτε για την προοπτική θανάτωσης του παιδιού. Συντάξτε τη σχετική επιστολή.**

2^ο Φύλλο Εργασίας - 5^η Ομάδα Από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα αρκετά παιδιά γίνονται θύματα της αυθαιρεσίας των γονιών τους. **Υποθέστε ότι είστε ένας μετανιωμένος γονιός που άσκησε βία στο παιδί του και αποφασίζετε να συντάξετε μια επιστολή προς το ίδιο το παιδί σας που θα την επιδώσετε προσωπικά. Συντάξτε τη σχετική επιστολή.**

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να τροποποιήσει το συγκεκριμένο σενάριο με βάση τα ενδιαφέροντα της τάξης του αλλά και τη δική του στόχευση. Εάν δεν μπορεί να διαθέσει αρκετό χρόνο, έχει τη δυνατότητα να ασχοληθεί με ένα Φύλλο Εργασίας. Μια άλλη εκδοχή θα μπορούσε να είναι Φύλλα Εργασίας με δραστηριότητες αναζήτησης ποιών στην αρχαιότητα και σύγκριση με τις ποιές στη σημερινή εποχή.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η εφαρμογή του παρόντος σεναρίου έδωσε την ευκαιρία στους μαθητές να ξεφύγουν από τα περιορισμένα όρια του κειμένου της σχολικής ενότητας και να μελετήσουν το θέμα των ποιών μέσα από την οπτική της σύγχρονης εποχής. Η δυνατότητα που δόθηκε στους μαθητές να γνωρίσουν οργανισμούς που ασχολούνται με τα δικαιώματα των παιδιών αποτελεί σημαντικό όφελος. Παράλληλα, ο προβληματισμός αναφορικά με τον ρόλο των ποιών, και ειδικότερα της θανατικής ποινής, αποτελεί ένα ακόμη κέρδος.

Ο διδάσκων προσπάθησε να προσαρμόσει το σενάριο στα δεδομένα της τάξης. Για αυτόν τον λόγο παρέλειψε αρκετές δραστηριότητες που πρότεινε η συντάκτρια του σεναρίου και δεν έθεσε θέμα εργασίας από το σπίτι, καθώς υπήρχαν μαθητές που δεν είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Επιπλέον, κρίθηκε σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί και 5^η ομάδα, ώστε οι ομάδες των μαθητών να αποτελούνται από λιγότερα άτομα. Η δραστηριότητα της 5^{ης} ομάδας στο Α΄ Φύλλο Εργασίας αποτελούσε πρόταση της συντάκτριας του σεναρίου για άλλο Φύλλο Εργασίας που θα προηγούνταν, ενώ η δραστηριότητα της 5^{ης} ομάδας του Β΄ Φύλλου Εργασίας αποτέλεσε σκέψη του διδάσκοντος που εφάρμοσε το παρόν σενάριο. Έτσι, αναπόφευκτα το σενάριο απέκτησε τη μορφή που παρατίθεται στην παρούσα φόρμα.

Ίσως θα ήταν καλύτερη ιδέα οι ομάδες που υλοποιούν το σενάριο να είναι οκτώ, ώστε να ασχολούνται δύο ομάδες με το κάθε Φύλλο Εργασίας. Με τον τρόπο αυτό και η συνεργασία των μαθητών θα είναι καλύτερη, καθώς οι ομάδες θα είναι

ολιγομελείς, και θα υπάρχει μια μορφή ευγενούς άμιλλας μεταξύ ομάδων που θα ασχολούνται με το ίδιο Φύλλο Εργασίας.

Ακόμη, θα πρέπει να τονιστεί ότι οι μαθητές δυσκολεύτηκαν αρκετά στην επεξεργασία κυρίως του Β΄ Φύλλου Εργασίας. Ίσως οι έννοιες που είχαν να χειριστούν να είναι ακόμη δύσκολες για αυτήν την ηλικία των μαθητών, καθώς η επιχειρηματολογία τους είναι ελλιπής. Παράλληλα, το σενάριο έδωσε αφορμή για προβληματισμό στον διδάσκοντα, καθώς διαπιστώθηκε ότι, όταν οι μαθητές είχαν να γράψουν ένα κείμενο χωρίς τον εμπλουτισμό του με οπτικοακουστικό υλικό, αντιμετώπισαν μεγάλες δυσκολίες. Τόσο η διάθεσή τους όσο και η συγκέντρωσή τους δεν ήταν σε απαιτούμενο βαθμό.

Ως προς την εργασία σε ομάδες, διαπιστώθηκε ότι οι ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων δυσκολεύτηκαν αρκετά για την επίτευξη των στόχων των Φύλλων Εργασίας. Αυτό οφειλόταν εν μέρει και στο γεγονός ότι το κάθε Φύλλο Εργασίας περιείχε μία μόνον δραστηριότητα κι έτσι δεν μπορούσαν οι μαθητές να ασχοληθούν σε δύο υπολογιστές με διαφορετικά ζητούμενα στο πλαίσιο της ίδιας ομάδας. Αναπόφευκτα, λοιπόν, εργάζονταν σε έναν υπολογιστή, με αποτέλεσμα να μην είναι εύκολη η συνεργασία τους. Μια πρόταση θα ήταν να χωριστεί η τάξη σε ομάδες εργασίας των τριών ατόμων, ώστε να ασχολούνται δύο ομάδες με το ίδιο Φύλλο Εργασίας, σκέψη που αναπτύχθηκε παραπάνω.

Καταλήγοντας, είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι παρά τα προβλήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω οι μαθητές αποκόμισαν γνώσεις για ένα τόσο σημαντικό θέμα, όπως αυτό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ποινών. Χωρίς την ενασχόλησή τους με το συγκεκριμένο σενάριο δε θα τους δινόταν η δυνατότητα να προβληματιστούν αναφορικά με το νόημα των ποινών, με τη λειτουργία οργανισμών για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και γενικά με τις διάφορες πτυχές του πολύ σημαντικού αυτού ζητήματος.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βυγκότσκι, Λ. 2008. *Σκέψη και Γλώσσα*. Μτφρ. Μ. & Α. Ρόδη. Αθήνα: Γνώση.
- Foulin, j. & S. Mouchon. 2002. *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Μτφρ. Μ. Φανιουδάκη. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Kalantzis, M. & B. Core. 2008. *Νέα Μάθηση. Μετασχηματιστικοί Σχεδιασμοί για την Παιδαγωγική και την Αξιολόγηση*.
<http://neamathisi.com/learning-by-design/>
- Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.
http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf
- Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2010. «Προοίμια Ιστοριογραφίας: Ένα υπόδειγμα διδασκαλίας χωρίς μετάφραση». Στο *Ενδογλωσσική Μετάφραση*, επιμ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/support_practice/page_000.html
- Ράπτης, Α. & Α. Ράπτη. 2004. *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας: Α' Τόμος. Συνολική προσέγγιση*. Αθήνα: Α. Ράπτη.
- Τοντόροφ, Τ. 1989. *Ποιητική*. Μτφρ. Α. Καστρινάκη. Αθήνα: Γνώση.

[10/10/2014]